

MAA- JA METSÄTALOUSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 13/2012 vp

Valtioneuvoston kirjelmä ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi (Itämeren lohikanta)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunnan puhemies on 29 päivänä marraskuuta 2011 lähettänyt valtioneuvoston kirjelmän ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi (Itämeren lohikanta) (U 53/2011 vp) käsiteltäväksi suureen valiokuntaan ja samalla määrännyt, että maa- ja metsätalousvaliokunnan on annettava asiasta lausuntonsa suurelle valiokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- kalatalousylitarkastaja Heikki Lehtinen, maa- ja metsätalousministeriö
- ylitarkastaja Rainer Lahti, ympäristöministeriö
- kalastusmestari Lars Sundqvist, Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY)
- kalatalouspäälikkö Pentti Pasanen, Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY)
- yhteysjohtaja Maiju Hyry, Lapin liitto

- ammattikalastaja Heikki Salokangas, Suomen Ammattikalastajaliitto SAKL ry
- elinkeinojohtaja Vesa Karttunen, Kalatalouden Keskusliitto
- erikoistutkija Erkki Ikonen, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos RKTL
- puheenjohtaja Markku Markkula, Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö ry
- suojeluasiantuntija Matti Ovaska, WWF Suomi
- puheenjohtaja Kalervo Aska, Tornio-Muonijokiseura ry
- professori Sakari Kuikka, Helsingin yliopisto.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY)
- Suomalais-ruotsalainen rajajokikomissio
- Perämeren kalatalousyhteisöjen liitto PKL ry
- Suomen luonnonsuojeluliitto ry
- Tornionjoen kalastusalue
- Energiateollisuus ry.

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

Ehdotus

Euroopan komissio antoi 12 päivänä elokuuta 2011 asetusehdotuksen Euroopan parlamentille

ja neuvostolle KOM(2011) 470 Itämeren lohikannan ja kyseistä kantaa hyödyntävien kalastuksien monivuotisesta suunnitelmasta (hoito-

suunnitelma). Sen valmistelun komissio käynnisti omasta aloitteestaan jo vuonna 2008. Komission ehdotuksen tavoitteena on Itämeren luonnonlohikantojen hyödyntäminen kestävän enimmäistuoton periaatteen mukaisesti (MSY, Maximum Sustainable Yield -periaate). Tavoitteena on myös lohikantojen geneettisen monimuotoisuuden säilyttäminen.

Itämeren lohikantojen hoitosuunnitelmaa olisi tarkoitus soveltaa kaupalliseen kalastukseen Itämeressä ja Itämereen laskevissa joissa. Suunnitelmaa sovellettaisiin myös kalastusopastointia harjoittaviin yrityksiin niiden tarjotessa virkistyskalastuspalveluja Itämerellä. Ehdotus ei koske muuta virkistyskalastustoimintaa merialueella. Ehdotuksessa esitetään mahdollisuutta tiettyjen edellytysten täyttyessä säädellä jokikalastusta EU:n säädöksillä.

Ehdotuksen artiklan 5 mukaan Itämeren luonnonlohikannoille asetetaan jokikohtaisesti tavoitetasot. Ne ilmaistaan prosentteina lohijokien arvioidusta potentiaalisesta smolttituotantokapasiteetista. Tavoitteena olisi saavuttaa 75 prosenttia siitä. Asetuksen tultua voimaan smolttituotannon 75 prosentin taso tulisi saavuttaa 5 tai 10 vuoden kuluessa lohijoen senhetkisestä smolttituotannon tasosta riippuen. Jos luonnonlohijoen smolttituotanto on alle 50 prosenttia kapasiteetista, tulisi tällaisen joen saavuttaa 50 prosentin taso viiden vuoden kuluessa ja 75 prosentin taso kymmenen vuoden kuluessa asetuksen voimaantulosta. Tämän jälkeen lohijokien tuotannon tulisi pysyä 75 prosentin tasolla. Jäsenvaltiot voisivat asettaa omille lohikannoilleen edellä mainittuja korkeampia jokikohtaisia tavoitetasoja.

Ehdotuksen artiklassa 6 esitetään luonnonlohikannoille jokikohtaisten TAC-tasojen pakollista säätämistä. Niiden säätäminen olisi jäsenmaiden vastuulla. Jäsenmaiden tulisi tieteellisen tiedon pohjalta ratkaista jokikohtainen suurin sallittu kalastuskuolevuusarvo (F, fishing mortality, kalastuskuolevuus) ja sitä vastaava TAC:n taso.

EU:n komissio arvioisi edellä mainittuja jäsenmaiden toimenpiteitä ja niiden yhteensopivuutta MSY-tason saavuttamiseen ja potentiaalisen smolttituotantokapasiteetin tavoitetason saa-

vuttamiseen nähden joka kolmas vuosi. Mikäli jäsenvaltio ei julkaise tietoja tai jäsenvaltion asettama kalastuskuolevuuden taso tai TAC:n taso eivät ole MSY-tavoitteen tai smolttituotannon tavoitetason mukaisia, komissio voisi delegoitua säädösvaltaa käyttäen muuttaa jäsenvaltion luonnonlohijoille asettamia kalastuskuolevuustasoja ja/tai TAC:n tasoa tai kieltää lohenkalastuksen ko. joissa.

Ehdotuksen artiklan 7 mukaan kaikille Itämeren lohikannoille esitetään yhtä merikalastuksen kalastuskuolevuusarvoa. Arvoksi esitetään 0,1. Päätettäessä vuosittain TAC:n tasosta se tulisi säätää sellaiseksi, ettei kalastuskuolevuuden enimmäistaso 0,1 ylitä. Komissio voisi delegoidun säädösvallan kautta muuttaa kalastuskuolevuustasoja, mikäli olosuhteissa tapahtuisi sellaisia muutoksia, että artiklassa 4 esitettyjen tavoitteiden saavuttaminen lohikantojen hyödyntämisestä MSY tasolla tai geneettinen monimuotoisuuden säilyttämisestä vaarantuisivat..

Artiklan 9 mukaan jäsenvaltioiden olisi asetettava jokikohtaisia teknisiä kalastusmääräyksiä sellaisille heikoille luonnonlohikannoille, jotka eivät ole saavuttaneet tavoitearvoa, 50:tä prosenttia, luonnonlohijoen smolttituotantokapasiteetista. Asetuksen tultua voimaan aikaa määräysten asettamiselle olisi kaksi vuotta. Jäsenvaltio voisi itse valita ja päättää näistä teknisistä kalastusmääräyksistä (esim. pyydysrajotukset ja kalastuskieltoajat/-alueet). Määräysten olisi edistettävä luonnonlohikannoille tässä ehdotuksessa asetettujen tavoitteiden saavuttamista.

Artiklan 11 mukaisesti komissio arvioi joka kolmas vuosi jäsenvaltion artiklan 9 perusteella asettamia teknisiä kalastusmääräyksiä. Mikäli jäsenvaltio ei määräajassa aseta toimenpiteitä, julkaise niitä tai ei aseta riittäviä toimenpiteitä luonnonlohijoille asetettuihin tavoitteisiin nähden, komissio voisi delegoidun säädösvallan kautta säätää teknisiä, jokikohtaisia kalastusmääräyksiä.

Artiklojen 12 ja 13 mukaan lohi-istutukset rajattaisiin tuki-istutuksiin ja palautusistutuksiin. Tuki-istutuksilla tarkoitetaan istutuksia luonnonlohijokiin ja palautusistutuksilla kalojen is-

tuttamista potentiaaliin lohijokiin tarkoituksena perustaa itsensä ylläpitäviä luonnonlohikantoja. Palautusistutukset olisivat sallittuja potentiaaliin lohijokiin tiettyjen edellytysten täytyessä. Tällaisia edellytyksiä olisivat esteettömät vaellusreitit, asianmukainen veden laatu, sopeva elinympäristö sekä asianmukaiset, itsensä ylläpitävän luonnonlohipopulaation säilyttämis- ja hoitotoimenpiteet ja seurantaohjelma istutusten tuloksellisuuden seuraamiseen. Ehdotuksessa esitetään seitsemän vuoden siirtymäkautta istutuksille. Siirtymäkauden jälkeen muut kuin edellä mainitut istutukset olisivat kiellettyjä.

Artiklan 20 mukaan saaliita olisi tarkastettava niiden purkamisten yhteydessä. Tarkastettujen saaliiden tulisi käsittää vähintään 10 % saaliiden kokonaispurkamismäärästä. Neuvoston asetuksessa (EU) N:o 1224/2009 säädetään kansallisesta valvontaohjelmasta.

Komissio ehdottaa delegoidun säädösvallan siirtämistä itselleen määräämättömäksi ajaksi koskien mm. jokien TAC-tasojen tai kalastuskuolevuuden tason määrittämistä (artikla 6), TAC:n tason uudelleen määrittämistä meressä muuttuneiden olosuhteiden johdosta (artikla 7), jäsenmaiden toimenpiteiden muuttamista heikkojen lohikantojen suojelemiseksi (artikla 11) ja ehdotuksen liitteiden muuttamista koskien luonnonlohijokien luetteloa, virkistyskalastuspalveluja tarjoavien alusten erityistoimintalupien sisältöä ja näiden alusten saalisilmoituslomakkeen sisältöä.

Valtioneuvoston alustava kanta

Suomi on sitoutunut biologisen monimuotoisuuden säilyttämiseen ja kestävään kalastukseen, joten valtioneuvosto kannattaa artikkelissa 4 mainittuja ehdotuksen päämääriä ja pitää artikkelissa 5 mainittuja luonnonlohikantojen tavoitteita oikeasuuntaisina. Valtioneuvosto suhtautuu myönteisesti monivuotisen suunnitelman laatimiseen koskemaan Itämeren luonnonlohikantoja ja näitä kantoja hyödyntäviä kalastuksia. Lohikantojen suojelun tulee kattaa elinkierron alueellinen ja ajallinen ulottuvuus.

Komission ehdotuksessa on kuitenkin useita epäselviä kohtia. Tämän vuoksi vaikutusten ar-

viointi ja kannanmuodostus voi olla monissa kohdin vasta alustavaa. Tarkempi kannanmuodostus tehdään sen jälkeen, kun sidosryhmiltä pyydetty lausunnot on analysoitu ja komissiolta ja neuvoston oikeuspalvelulta saatu pyydettyjä selvityksiä havaittuihin epäselvyyksiin.

Kaikkia ehdotuksessa esitettyjä keinoja ei voi pitää kustannustehokkaina eikä tarkoituksensa erityisen hyvin sopivina. Lisäksi on todettava, että komissio näyttäisi perustavan ehdotuksensa EU:n yhteisen kalastuspolitiikan uudistuksesta annettuun asetusehdotukseen eikä niinkään voimassa olevaan, EU:n kalastuspolitiikasta neuvostossa hyväksyttyyn asetukseen. Eräiltä osin ehdotuksen suomenkielinen versio eroaa englanninkielisestä versiosta.

Valtioneuvosto katsoo, että ehdotuksen oikeusperusta ja sen kattavuus esitettyihin toimenpiteisiin on jossain määrin epäselvä. Ehdotuksen oikeusperustaksi esitetään koko SEUT-sopimusta ja erityisesti sen artiklaa 43 (2), jossa säädetään tavallisesta lainsäätämismenettelystä. Ehdotuksen perusteluiden muistio-osassa viitataan SEUT artiklan 3 1 kohdan d alakohtaan. Valtioneuvosto katsoo, että on edelleen selvitettävä, onko oikeusperusta riittävä kaikille ehdotuksessa esitetyille toimenpiteille ja erityisesti mahdollisuudelle säätää EU:n lainsäädännössä yhteisen kalastuspolitiikan nojalla jokialueen kalastusta koskevia normeja.

SEUT 43(3) mukaan neuvosto hyväksyy komission ehdotuksesta kalastusmahdollisuuksien vahvistamiseen ja jakamiseen liittyvät toimenpiteet. Asetusehdotuksen artikkelit 6 ja 7 (meren ja jokien TAC:n määrittäminen) liittyvät olennaisella tavalla kalastusmahdollisuuksien asettamiseen. Komissio esittää itselleen oikeutta antaa delegoidun säädösvallan kautta niitä koskevia täydentäviä ja yksityiskohtaisia säädöksiä.

Toissijaisuusperiaatteen soveltamisessa valtioneuvosto ei kaikilta osin yhdy komission näkemykseen. SEUT artiklan 4 kohdan d mukaan sisävesien kalastuksesta säätäminen kuuluu jaettuun toimivaltaan. Valtioneuvoston näkemyksen mukaan asiaa on edelleen selvitettävä, mutta lähtökohtaisesti sisävesien kalastuksen säätely tulisi jättää jäsenmaan itsensä tehtäväksi.

Komission ehdotuksen tuomat lisävelvoitteet eivät kaikilta osin ole suhteellisuusperiaatteen mukaisia. Erityisesti kalastuksen valvontaa koskevia uusia velvoitteita ei voida pitää oikein mitoitettuina otettaessa huomioon valvonnan kohteeksi tarkoitettujen kalastajaryhmät. Myöskään istutusten kieltämistä ehdotetulla tavalla ei voi pitää ehdottoman välttämättömänä toimenpiteenä ehdotukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Valtioneuvosto katsoo, että ehdotetun meri-alueen yksinomaan kalastuskuolevuuteen perustuvan säätelymallin lisäksi tulisi selvittää mahdollisuudet säätelymallille, jonka mukaan rajoitukset kohdistettaisiin lohen avomerikalastukseen Itämeren pääaltaalla. Siellä pyynnin kohteina ovat myös heikossa tilassa olevat lohikannat. ICES pitää alueella harjoitettavan lohenkalastuksen rajoittamista erityisen tarpeellisenä. Lisäksi kalastusrajoitukset kohdistuisivat alueelle, jossa ajosiimoilla loheen kohdistuva pyyntiponnistus on viime vuosina merkittävästi lisääntynyt ja jossa epäillään harjoitettavan laitonta lohenkalastusta. Säätelymalli rajoittaisi erityisesti ajosiimoilla kalastusta, jossa alamittaisten lohien määrä on muita kalastusmuotoja suurempi. Säätelymalli vähentäisi siten myös poisheitettävien lohien määrää. Tämä pääasiassa Itämeren pääaltaan lohenkalastusta vähentävä säätelymalli mahdollistaisi sen, että enemmän lohia pääsisi kutuvaellukselle pohjoiselle Itämerelle ja Pohjanlahdelle. Toteutuessaan säätelymalli mahdollistaisi kansallisen kalastuksen säätelyn joustavuuden lohien määrän lisääntyessä rannikkokalastuksessa ja joissa.

Valtioneuvosto pitää ongelmallisena komission ehdotusta yhden kalastuskuolevuuden arvon käyttämisestä koskemaan kaikkia Itämeren luonnonlohikantoja ja siihen perustuvaa säätelymallia. Ehdotettu kaavamainen säätelymalli ei tarjoa ratkaisuja heikkojen lohikantojen elvyttämiseen eikä Itämeren lohenkalastuksen moniin ongelmiin.

Valtioneuvosto haluaa edistää kansainvälisten sitoumustensa toteuttamista ja MSY-tavoitteen saavuttamista vuoteen 2015 mennessä jos mahdollista. Komission ehdotus kalastuskuole-

vuusarvoon perustuvasta säätelymallista ei kuitenkaan, omaksutun käytännön mukaisesti, sisällä siirtymäkautta, jonka aikana kalastusta asteittain sopeutettaisiin kalastuskuolevuuden tavoitearvoon edettäessä kohti MSY-tavoitetta. Valtioneuvosto katsoo, että kalastuksen säätelymallista riippumatta on tarpeellista soveltaa siirtymäkautta, jotta elinkeinoille ja toimijoille voidaan antaa riittävästi aikaa sopeutua muutoksiin.

Valtioneuvosto pitää ehdotusta TAC:n säätämisestä koskemaan jokikalastusta ongelmallisena ja erityisen ongelmallisena Tornionjoella, joka on rajajokemme Ruotsin kanssa. Valtioneuvosto katsoo, että jäsenvaltion tulisi itse tai yhteistyössä toisen rajavaltion kanssa voida valita ne toimenpiteet, joilla kalastuskuolevuutta säädellään rajajoissa. Nykyinen Suomen ja Ruotsin välinen rajajokisopimus ja sen kalastussääntö on esimerkki toimivasta käytännön järjestelystä.

Valtioneuvoston näkemyksen mukaan komission esitys lohi-istutuksista on ongelmallinen. Valtioneuvosto katsoo, että ehdotuksen istutuksia koskevaa osaa on selvitettävä ja arvioitava lisää. Komissiolta olisi tarpeen saada lisäselvityksiä ja tarkennuksia mm. palautusistutuksia (artikla 13) koskevista kriteereistä.

Valtioneuvosto katsoo, että delegoidun säädösvallan soveltaminen edellyttäisi perussäädöksessä (ehdotuksessa) tarkempaa yksilöintiä asioista, joista komissio voisi säätää, asetetuista tavoitteista ja soveltamisalasta sekä mahdollisesti delegoidun säädöksen kestosta. Ehdotuksen muotoilu antaisi komissiolle käytännössä hyvin avoimet ja laajat valtuutukset. Esim. artiklalla 26 komissiolle annettaisiin toimivalta määräämättömäksi ajaksi. Lisäksi komission tulisi raportoida säännöllisesti jäsenvaltioille säädösvallan siirron soveltamisesta. Edelleen valtioneuvosto katsoo, että on vielä arvioitava, miltä osin tai mistä asiaryhmistä olisi säädettävä perusasetuksessa.

Ehdotus avaisi mahdollisuuden sille, että komissio säätelisi kalastusta joissa, jos jäsenvaltio ei toimeenpanisi ehdotuksessa edellytetyjä toimia. Vaikka jokialueiden kalastuksen säätely ei ehdotuksen tultua voimaan siirtyisi heti EU:n ta-

solla säädeltäväksi, valtioneuvosto katsoo, että on selvitettävä, onko EU:lla toimivaltaa ehdotulla oikeusperustalla säädellä kalastusta sisävesissä ja määrätä tämän toimivallan siirtämisestä delegoidun säädösvallan piiriin.

Komission ehdotukseen sisältyy vielä EU:n toimivaltaan liittyviä muitakin selvitettäviä kysymyksiä. Valtioneuvosto katsoo, että selvittä-

mistarve komissiolle delegoitavasta toimivallasta koskee etenkin artiklojen 6 (TAC määrittäminen joissa), 7 (kalastuskuolevuuden taso meressä) ja 11 (komission toimenpiteet heikoissa luonnonlohijoissa) sisältämiä määräyksiä koskevissa asioissa.

Täytäntöönpanovallan osalta valtioneuvosto pitää ehdotettua menettelyä asianmukaisena.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Yleistä

Valiokunta toteaa, että useiden Itämeren luonnonvaraisten lohikantojen tila on heikko, istutustulokset ovat heikentyneet ja lohenpoikasten ns. post-smolttkuolevuus on kasvanut. Itämeren lohisaaliit ovatkin laskeneet erittäin alhaiselle tasolle. Valiokunta toteaa, että kansainvälinen merentutkimusneuvosto (ICES) on ilmaissut huolensa Itämeren luonnonlohikantojen tilasta ja geneettisestä monimuotoisuudesta. Myös Itämeren suojelukomissio (HELCOM) on kiinnittänyt huomiota useiden Itämeren lohikantojen huonoon tilaan. Valiokunta korostaa yleisesti sitä, että lohenkalastus Itämerellä ei ole tällä hetkellä kestävän kalastuksen mukaisella tasolla.

Lohenkalastuksen järjestämiseen sekä lohikantojen hoitoon ja suojeluun on liittynyt useiden vuosikymmenten ajan poikkeuksellisen voimakkaita kansainvälisiä ja kansallisia ristiriitoja. Perussyynä tähän on lohen pitkä elinkierto ja vaellukset usean valtion vesialueilla: lohi kutee joessa ja vaeltaa esimerkiksi Tornionjoesta syönnösvaellukselle Etelä-Itämerelle ja palaa pohjoiseen kutujokeensa rannikkoja pitkin.

Valiokunta katsoo, että luonnonlohikantojen tilan paranemisen kannalta arvioituna komission asetusehdotus Itämeren lohikannan hoitosuunnitelmaksi on oikeansuuntainen. Komission ehdotuksen keskeinen tavoite pyrkiä palauttamaan Itämeren luonnonlohien luontainen elinkierto ja lisääntymismahdollisuudet luonnossa on kannatettava päämäärä kestävän kalastuksen

kannalta. Ehdotuksen tavoitteita ovat myös Itämeren luonnonlohikantojen hyödyntäminen kestävän enimmäistuoton periaatteen mukaisesti (MSY, Maximum Sustainable Yield -periaate) ja lohikantojen geneettisen monimuotoisuuden säilyttäminen. Kaikki nämä tavoitteet parantavat toteutuessaan Itämeren luonnonlohikantojen tilaa nykyisestä.

Alustavan kannan mukaan valtioneuvosto haluaa edistää kansainvälisten sitoumusten toteuttamista ja luonnonlohikantojen MSY-tavoitteen saavuttamista vuoteen 2015 mennessä jos mahdollista. Valiokunta korostaa, että luonnonlohikantojen tilan parantaminen vaatii ehdottomasti kiireellisiä muutoksia sekä EU:n lohipolitiikkaan että kansalliseen lohenkalastuksen säätelyyn.

Itämeren lohikantojen tila

Itämereen laskevissa joissa on ollut alun perin vähintään 100 erillistä lohikantaa. Itämereen laskevissa joissa ja Itämeressä tapahtuneet ympäristömuutokset ovat voimakkaasti heikentäneet lohikantoja. Kasvualueilla meressä lohikantoihin on vaikuttanut myös liian tehokkaaksi kasvanut kalastus. Itämerellä arvioidaan olevan jäljellä noin 30 lohikantaa, joiden tilassa on suurta vaihtelua. Suomessa on koskia aikoinaan valjastettu voimantuotantoon ja jokia perattu uitto varten, ojitukset ovat liettäneet kutusoraikkoja ja jätevedet heikentäneet veden laatua. Näiden laaja-alaisten ympäristömuutosten takia Suomen 18:sta Itämereen laskevasta lohijoesta on jäljellä ainoastaan kaksi luonnontilaista jokea, Tornionjoki ja Simojoki.

ICES:n vuonna 2011 tekemän arvion mukaan osa Perämeren luonnonlohijoista on lohikantojen pitkäaikaisen elpymisen ja suojelun mahdollistavalla vähimmäistasolla. ICES:n neuvonannon mukaan Perämeren lohikantoihin kohdistuva kalastuskuolevuus ei kuitenkaan saisi yhtään kasvaa, kun taas muihin Itämeren lohikantoihin kohdistuvan kalastuksen pitäisi selvästi vähentyä.

Lohikannat Etelä-Itämeren joissa ovat yleisesti arvioituina selvästi pienempiä ja heikommassa tilassa verrattuna pohjoisempiin jokiin. Etelä-Itämeren lohikantoihin kohdistuvaa kalastuspainetta tulisi ICES-neuvonannon mukaan huomattavasti pienentää. Myös Suomenlahteen laskevien jokien lohikannat ovat erittäin heikkoja. Venäjän ja Viron lohikantoihin ei tulisi kohdistaa lainkaan kalastusta Suomenlahdella.

Pohjanlahden lohijoista heikoimmassa tilanteessa ovat Simojoki Suomessa sekä Rickleån ja Öreälven Ruotsissa. Myös Råneälvenin, Sävärälvenin ja Lödgeälvenin kannoissa on ongelmia. Simojoen kannan uusi elpyminen ei todennäköisesti käynnisty nykyisen kalastuskuolevuuden vallitessa. Näitä lohikantoja kalastetaan osin myös Suomen rannikkokalastuksessa, ja tässä mielessä myös Suomen rannikkokalastuksen säätelyllä on merkitystä heikkojen pienten kantojen tilaan.

Lohenpoikasten post-smolttkuolevuus

Valiokunta korostaa, että Tornionjoella ja Kalixjoella kasvaneen luonnon poikastuotannon lohikantoja elvyttävää vaikutusta heikentää samanaikaisesti kasvanut merivaelluksen alkuvaiheen kuolevuus (ns. post-smolttkuolevuus), joka on viimeisten arvioiden mukaan noussut jopa jyrkemmin kuin aiemman tiedon perusteella on arvioitu. Korkean post-smolttkuolevuuden vallitessa jopa 95 prosenttia mereen tulleista poikasta voi menehtyä. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen arviot lohen post-smolttkuolevuudelle ovat nousseet lähes nelinkertaisiksi 1990-luvun alkuun verrattuna, eikä mikään viittaa tilanteen paranemiseen lähitulevaisuudessa. Post-smolttkuolevuuden voimistuminen vähentää voimakkaasti lohikannoista saatavaa saalistuot-

toa ja edellyttää kalastuksen sovittamista lohikantojen tuottavuuden mukaiseksi. Syitä Itämeren lohen post-smolttien eloonjäännin heikentymiseen ei vielä täysin tunneta.

Harmaahyljekanta on kasvanut pohjoisella Itämerellä voimakkaasti 2000-alusta lukien. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen (RKTL) mukaan nykyisten tutkimusten perusteella ei voida antaa määrällistä arvioita harmaahylkeen lohen post-smoltteihin kohdistuvasta predaatiosta tai vaelluksella olevien aikuisten lohien predaatiosta. Perämerellä tehdyissä hylkeiden ravintotutkimuksissa on kuitenkin havaittu, että jotkut hyljeysilöt ovat syöneet lohen ja meritaimenen vaelluspoikasia. Toisaalta on tietoa siitä, että post-smolttien eloonjäänti on heikentynyt myös Atlantilla, missä hylkeiden predaatio on niiden pienemmän määrän seurauksena vähäisempää. Valiokunta pitää tärkeänä, että hylkeiden vaikutusta post-smolttkuolevuuden kasvuun selvitetään edelleen ja etsitään keinoja pienentää tätä kuolleisuutta.

Itämeren luonnonlohikantojen tulevan kehityksen turvaamiseksi kudulle tulee säästyä riittävästi lohia silloinkin, kun merivaelluksen alkuvaiheesta selviytyvien lohien määrä pienenee. Valiokunta korostaa erityisesti sitä, että pelkkä jokien luonnonpoikastuotannon elpyminen ei nykytilanteessa riitä luonnonlohikantojen tilan parantamiseksi, jos post-smolttkuolevuus pysyy korkealla tasolla ja kutemaan palaavien lohien määrää ei saada nousemaan.

Itämeren lohenkalastuksen säätely

Itämeren lohenkalastusta säädellään teknisillä kalastusmääräyksillä neuvoston asetuksella (EY) N:o 2187/2005. Asetuksessa säädetään mm. sallituista kalastusajoista, sallituista pyydyksistä ja niiden ominaisuuksista. Itämeren lohen suurinta sallittua saalista meressä (TAC, Total Allowable Catch, suurin sallittu saalis) säädellään EU:ssa vuosittain annettavalla ns. kiintiöasetuksella. Näillä EU:n asetuksilla säädetään vuotuiset TAC:t, jotka jaetaan valtioille jäsenvaltiokohtaiseksi lohikiintiöksi.

Suomen liittyessä Euroopan yhteisöön Suomen osuus yhteisön saaliskiintiöstä laskettiin

kalastajien merellisen saalishistorian perusteella. Suomen kansallinen lohikiintiö perustuu EU:n ns. suhteellisen vakauden periaatteeseen. Periaate tarkoittaa sitä, että kukin EU:n jäsenvaltio saa tietyn vakioidun vuodesta toiseen samana pysyvän prosenttiosuuden saaliskiintiöstä. Suhteellisen vakauden (stabiliteetin) periaate on EU:n kalastuspolitiikan peruspilari, ja sitä sovelletaan kaikkiin kalakantoihin. Komission asetusehdotuksella ei suoraan säädelä saaliskiintiöitä, mutta TAC-kuolevuusarvon asettaminen vaikuttaisi välillisesti myös saaliskiintiöihin.

ICES:n suositama lohenkalastuskiintiö Itämeren pääaltaalle ja Pohjanlahdelle vuodelle 2010 oli 133 000 lohta, mutta kiintiöksi päätettiin poliittisella tasolla 294 000 lohta. Vuoden 2011 suositus oli 120 000 lohta, mutta kiintiöksi päätettiin 250 000 lohta. Vuoden 2012 suositus oli 54 000 lohta ja kiintiöksi päätettiin noin 122 500 lohta. Komissio huomioi vuoden 2012 kiintiön osalta mukaan Puolan arvioidut laittomat saaliit (noin 70 000 lohta), joista ei kuitenkaan ole tarkkaa tietoa. Valiokunta huomauttaa edellä todettuun viitaten, että Itämeren lohen TAC:t ovat olleet useana vuotena huomattavan suuria verrattuna ICES:n kestävä kalastuksen mukaisiin enimmäissaalissuosituksiin. Viime vuosina tilanne on ollut ICES:n arvion mukaan osin jopa sellainen, että jos koko Itämerelle säädetty lohikiintiö olisi kalastettu, ei emokalajoja olisi jäänyt riittävästi jäljelle. Valiokunta toteaa, että TAC:n ja kiintiöiden asettamisella ei ole ollut viime vuosina käytännössä lainkaan lohenkalastusta ohjaavaa vaikutusta. Valiokunta huomauttaa, että Suomi esitti esimerkiksi syksyllä 2011 vuoden 2012 kiintiöitä koskevissa neuvotteluissa komission esitykseen verrattuna huomattavasti suurempia lohikiintiöitä ja pidättyytyi lopulta neuvoston kiintiöpäätöstä koskevaasta äänestyksestä.

Valiokunta viitaten EU:n yhteisen kalastuspolitiikan muuttamisesta antamaansa lausuntoon (MmVL 9/2011 vp — U 30/2011 vp) korostaa, että lohen osalta tilanne on erittäin olennaisesti muuttunut 1990-luvun tilanteeseen verrattuna, koska viljeltyjen lohien osuus Itämeren lo-

hisaaliista on romahtanut ja Suomen ja Ruotsin pohjoiset joet tuottavat luontaisen lisääntymisen kautta tällä hetkellä merkittävän osan Itämeren lohesta. Valiokunta korostaa, että lohi-istutusten merkityksen olennaisen vähenemisen myötä myös kantojen säätelyä ja hyödyntämistä tulee muuttaa. Istutusten vähentämiseen tähtää myös komission ehdotus. Valiokunta toteaa, että anadromisten eli jokiin lisääntymään nousevien kalakantojen säätely tulee eriyttää EU:n yhteisessä kalastuspolitiikassa ja kalastuksen säätelyssä. Vaelluskalakantojen kalastuksen säätelyn periaatteet tulee toteuttaa noudattaen YK:n merioikeusyleissopimusta, jonka V osan 66 artiklassa säädetään anadromisten kalakantojen hallinnasta muista kalalajeista erillisenä. Merioikeusyleissopimuksen mukaan Suomella ja Ruotsilla on sopimuksen mukaisina alkuperäisvaltioina suurin vastuu Itämeren lohikantojen hoidosta ja myös oikeus näiden kantojen hyödyntämiseen. Valiokunta pitää tärkeänä, että komission esityksessä tämä lähtökohta otetaan toimenpiteiden perustaksi.

Lohen kalastuskuolevuusarvon asettaminen

Komission ehdotuksen artiklan 7 mukaan kaikille Itämeren lohikannoille esitetään yhtä merikalastuksen kalastuskuolevuusarvoa. Arvoksi esitetään 0,1, joka tarkoittaisi noin 10 prosentin kalastuskuolevuustasoa yhteisesti kaikille lohikannoille. Ehdotuksen mukaan päätettäessä jatkossa EU:n tasolla vuosittain TAC:n tasosta, se tulisi säätää sellaiseksi, ettei kalastuskuolevuuden enimmäistaso 0,1 ylity.

Valtioneuvosto katsoo alustavassa kannassaan, että ehdotetun merialueen yksinomaan kalastuskuolevuuteen perustuvan säätelymallin lisäksi tulisi selvittää mahdollisuudet säätelymallille, jonka mukaan rajoitukset kohdistettaisiin lohen avomerikalastukseen Itämeren pääaltaalla. Lohenkalastuksen säätelyssä erityisiä ongelmia aiheuttaa valtioneuvoston mukaan lohen kasvanut ajosiimakalastus Itämeren eteläosissa, koska siellä pyynnin kohteina ovat periaatteessa kaikki lohikannat. Tällä hetkellä avomerellä tapahtuvassa ajosiimapyynnissä saaliiksi saadaan myös alamittaista lohta. Esitetty säätelymalli ra-

joittaisi erityisesti kalastusta ajosiimoilla, jossa alamittaisten lohien määrä on muita kalastusmuotoja suurempi. Säätelemällä vähentäisi siten valtioneuvoston mukaan myös poisheitettävien lohien määrää.

ICES:n arvioiden mukaan erityinen ongelma on Puolassa avomerellä harjoitettu lohien siimakalastus, joka on ilmeisesti huomattavasti suurempaa kuin Puolan kiintiöt. Puolan ilmoittama tilastoitu lohisaalessa on ollut suhteettoman pieni suhteessa maan kalastuslaivaston pyyntiponnistukseen. Lisäksi on vahva epäily siitä, että Puolan kalastuksessa tapahtuu virheellistä lohisaalessa kirjaamista meritaimensaaliiksi. Valiokunta pitää täysin välttämättömänä Puolan salakalastuksen tiukempaa EU-valvontaa ja samalla sen nopeaa lopettamista.

Valiokunta korostaa, että Itämeren pääaltaan täydellinen avomeren siimakalastuskielto tukisi voimakkaammin luonnonlohikantojen suojelutavoitteita ja säädellyn rannikkokalastuksen säilymistä. Valiokunta pitää tärkeänä, että jatkovalmistelussa selvitetään tarkemmin se, kuinka suuri vaikutus ajosiimakalastuksen vähentämisellä tai kieltämisellä olisi ehdotetun kalastuskuolevuustason saavuttamiseen ja heikkojen kantojen elpymiseen. Valiokunta kuitenkin huomauttaa, että Itämerellä tarvitaan myös rannikkokalastuksen riittävää säätelyä, jotta myös heikot luonnonkannat saadaan käännettyä nousuun. Myös rannikkokalastus on osin sekakantakalastusta, jossa pyydetään samanaikaisesti sekä heikkojen että vahvojen kantojen lohia.

Lohi-istutukset

Komission ehdotuksessa esitetään lohi-istutusten sallimista vain luonnonlohijokiin ja potentiaaliin lohijokiin. Ehdotuksen artiklojen 12 ja 13 mukaan sallittavat lohi-istutukset rajattaisiin lisäksi vain tuki-istutuksiin ja palautusistutuksiin. Tuki-istutuksilla tarkoitetaan istutuksia luonnonlohijokiin ja palautusistutuksilla kalojen istuttamista potentiaaliin lohijokiin tarkoituksella perustaa itsensä ylläpitäviä luonnonlohikantoja. Palautusistutukset olisivat ehdotuksen mukaan sallittuja potentiaaliin lohijokiin tiettyjen edellytysten täyttyessä. Tällaisia edel-

lytyksiä olisivat esteettömät vaellusreitit, asianmukainen veden laatu, sopiva elinympäristö sekä asianmukaiset, itsensä ylläpitävän luonnonlohipopulaation säilyttämisen ja hoitotoimenpiteet sekä seurantaohjelma istutusten tuloksellisuuden seuraamiseen. Ehdotuksessa esitetään seitsemän vuoden siirtymäkautta istutuksille. Siirtymäkauden jälkeen muut kuin edellä mainitut istutukset olisivat kiellettyjä.

Valtioneuvoston näkemyksen mukaan komission esitys lohi-istutuksista on ongelmallinen, ja se katsoo, että ehdotuksen istutuksia koskevaa osaa on selvitettävä ja arvioitava lisää. Valiokunta toteaa, että nykyisiin lohi-istutuksiin ja niiden toteuttamiseen liittyy runsaasti ongelmia. Valtioneuvoston kirjelmässä on ainoastaan todettu, että lohi-istutusten tuloksellisuudessa on suurta vaihtelua. Saamansa selvityksen perusteella valiokunta painottaa valtioneuvoston kannasta poiketen sitä, että lohi-istutusten tulokset ovat heikentyneet erittäin alhaiselle tasolle. Valiokunta toteaa, että Itämereen istutetaan vuosittain yli viisi miljoonaa lohien vaelluskokoista poikasta, mutta niistä jää henkiin ainoastaan alle 5 prosenttia.

Lohi-istukkaiden eloonjäänti on sekä post-smolteina että myöhemmissäkin elämänvaiheissa selvästi heikompi kuin luonnonpoikasten. Lohi-istutusten kustannukset ovat tällä hetkellä RKTL:n arvioiden mukaan suuremmat kuin lohisaalessa arvo. Voimakkaasti heikentyneiden istutustulosten vuoksi on välttämätöntä pyrkiä parantamaan Itämeren luonnonvaraista lohipoikastuotantoa ja turvata tulevaisuudessa nykyistä runsaampi luonnonloheen perustuva elinkierto.

Rakennettujen jokien kalakannoille ja kalastukselle aiheutuneiden haittojen vesilain mukainen kompensatio on painottunut Suomessa kalanistutuksiin. Kalakantojen palauttaminen luonnolliseen elinympäristönsä mm. kalateitä rakentamalla on ollut aiemmin vähäistä verrattuna muihin Keski- ja Pohjois-Euroopan maihin. Valiokunta toteaa valtioneuvoston kannan mukaisesti, että vesi- ja ympäristönsuojelulakeihin perustuvien voimayhtiöiden istutusvelvoitteiden muuttaminen istutuksia korvaaviksi muiksi velvoitteiksi olisi pitkä prosessi, joka vaatisi

joka tapauksessa esitettyä pitempää siirtymäaikaa ja komission ehdotuksen kehittämistä. Asetusehdotuksesta puuttuu lisäksi selkeä toimintasuunnitelma siitä, kuinka niiden lohikantojen perimä säilytetään (esim. Oulujoki), joilla kanta on pelkän viljelyn varassa ilman mahdollisuutta kannan luonnonkierron palauttamiseen kutualueiden puuttumisen tai vähäisyyden takia.

Kalakantojen erityyppisten hoitomuotojen vaikutuksista saatujen uusien tutkimustietojen perusteella istutusvelvoitteita tulee ohjata osaksi monitavoitteista vesistöjen ja kestävänsä kalakantojen hoidon ja kalastuksen järjestämistä sekä vesistöjen ekologisten tilatavoitteiden saavuttamista. Valiokunta viitaten kansalliseen kalatiestrategiaan (valtioneuvoston periaatepäätös 8.3.2012) korostaa, että se tulee kytkeä jatkossa saumattomasti yhteen komission ehdottaman lohien monivuotisen hoitosuunnitelman kanssa. Lisäksi tulee pyrkiä siihen, että istutusvelvoitteiden kehittämistä ja muuttamista koskevien prosessien yhteydessä voidaan myöhemmin hyödyntää myös kalatalousrahastosta myönnettäviä tukia luontaisen lisääntymisen edistämisessä.

Lohikantojen palauttamishankkeita on jo käynnistetty ja suunnitteilla myös useilla padoituilla entisillä lohijoilla, kuten Kemi-, Ii-, Oulu- ja Kymijoella. Näiden jokien luonnonpoikastuotanto on kuitenkin vielä erittäin vähäistä ja kalakantojen elvytyshankkeet ovat vasta alkuvaiheessa. Valiokunta pitää tärkeänä tavoitteena sitä, että esimerkiksi Kemijoella voitaisiin saada yläjuoksun laajat poikastuotantoalueet luonnonpoikastuotannon piiriin esimerkiksi Kemijärven yläpuolisilla jokiosuuksilla ja Ounasjoella, jossa on runsaasti jäljellä ekologiselta tilaltaan hyviä poikastuotantoalueita. Tämä edellyttää kuitenkin laajoja muutoksia sekä nykyisiin vesioikeudellisiin velvoitteisiin että lohipolitiikkaan.

Valiokunta katsoo, että EU:n komission asetusehdotusta kehittämällä ja selkeyttämällä voidaan siirtää painopistettä lohien velvoiteistutuksista suunnitelmallisesti riittävän siirtymäajan puitteissa kohti luontaista lisääntymistä ja tukistutuksia rakentamalla jokiin kalaportaita ja tekemällä emokalojen siirtoja kutualueille. Riittävän pitkän siirtymäajan kulussa on myös mah-

dollista merkitä istutettavat poikaset eväleikkauksella istutus- ja luonnonkalojen erottamiseksi toisistaan. Valiokunta katsoo, että kansallisen kalatiestrategian lisäksi tarvitaan kansallinen lohistrategia, jossa sovitaan yhteen eri intressit ja saada aikaan suunnitelmallisia muutoksia Suomen lohi- ja istutuspolitiikassa.

Lohi-istutusten asteittainen vähentäminen ja siirtyminen kohti luontaista lohienpoikastuotantoa saattaisi todennäköisesti jonkin verran vähentää ammattikalastuksen lohisaaliita siirtymäaikana. Valiokunta kuitenkin toteaa, että lohien ammattikalastuksen saaliit ovat joka tapauksessa vähentyneet alhaiselle tasolle viime vuosina eikä nykyinen heikentynyt lohikantojen tila ole ammattikalastuksenkaan edun mukaista. Istutusten asteittainen vähentäminen siirtäisi lohikantojen hoidon painopistettä selkeästi luonnonvaraisen lisääntymisen elvyttämiseen, mikä olisi merkittävä parannus. Tärkeää on aloittaa mahdollisimman pikaisesti istutuksia korvaavien toimien suunnittelu. Valiokunta korostaa, että tässä yhteydessä lohi-istutusten vähentämisen biologiset, taloudelliset ja sosiaaliset seuraukset on selvitettävä ja arvioitava pikaisesti.

Valiokunta pitää tärkeänä komission asetusehdotuksen istutuksia koskevien kohtien kehittämistä siten, että vesioikeudellisten velvoiteistutusten muuttamiselle varataan esitettyä pidempi määräaika.

Yhteenveto

Itämeren luonnonlohikannoista huomattava osa on jo vuosikymmeniä sitten menetetty voimalaitosrakentamisen ja saastumisen seurauksena. Jäljellä olevien luonnonvaraisten lohikantojen kutunousun kasvattamisesta jokiin on huolehdittava siten, että saavutetaan kasvava emokalamäärä ja turvataan Itämeren luonnonlohikantojen jäljellä oleva monimuotoisuus. Tämä edellyttää koko Itämeren lohipolitiikan suunnan huomattavaa muuttamista. Valiokunta korostaa sitä, että luonnonlohikantojen vahvistamisen ja riittävän suuren jokiin palaavan emokalamäärän saavuttamisen tulee jatkossa olla lohipolitiikan lähtökohta.

Valiokunta pitää oikeansuuntaisena komission asetusehdotuksen pyrkimystä kantojen luontaiseen lisääntymiseen istutusten sijaan. Luonnonlohijokien poikastuotantopotentiaali tulee saada käyttöön huomattavasti nykyistä tehokkaammin. Komission asetusehdotukseen sisältyy kuitenkin erityisesti istutusten osalta lukuisia kehittämis- ja selkeyttämistarpeita. Valiokunta pitää keskeisenä lohi-istutuksia koskevien linjausten tarkentamista siten, että velvoiteistutuksista siirrytään suunnitelmallisesti kohti lohen luontaista elinkiertoa oikeuskäsittelyt mahdollistavan riittävän siirtymäajan puitteissa. Lisäksi tulee harkita poikkeustapauksissa mahdollisuutta lohi-istutuksiin niiden laitosviljelyssä olevien muutamien kantojen osalta, joita ei voida palauttaa kotijokiinsa sopivien kutualueiden puuttumisen vuoksi.

Lohisaaliista yhä suurempi prosentuaalinen osuus on nykyisin luonnonlohta, koska viljeltyjen lohenpoikasten selviytyminen Itämeressä on tällä hetkellä erittäin heikkoa. Valiokunta katsoo, että heikosti tuottavia lohi-istutuksia tulee pyrkiä suunnitelmallisesti vähentämään luontaista lisääntymistä ja jokivaelluksen aikaista eloonjääntiä parantavilla suunnitelmallisilla toimilla kutujokien suualueilla nousuesteiden poistamisella tai ohittamisella, lisääntymiselinympäristöjen kunnostuksella sekä veden laadun parantamiseen tähtäävillä toimilla. Lisäksi hyljekannan vaikutuksia lohen post-smoltikuolleisuuden kasvuun tulee selvittää ja kehittää haittojen vähentämiseen liittyviä toimenpiteitä.

Valtioneuvoston kirjelmässä on todettu, että lohen rannikkokalastus Suomessa kohdistuu paremmassa tilassa oleviin lohikantoihin. Valtioneuvosto katsoo myös, että komission ehdotetun kalastuskuolevuuteen perustuvan säätelymallin lisäksi tulisi selvittää mahdollisuudet säätelymallille, jonka mukaan rajoitukset kohdistettaisiin lohen avomerikalastukseen Itämeren pääaltaalla. Valiokunta viittaa samaansa selvitykseen ja katsoo valtioneuvoston kannasta poiketen, että Suomen rannikkokalastuksessa kalastetaan osin myös heikkojen lohikantojen (esim. Simojoki) kalaa. Valiokunta korostaakin, että val-

tioneuvoston alustava kanta kalastuksensäätelyn tehostamisesta pelkästään Itämeren pääaltaalla on oikeansuuntainen, mutta riittämätön ja sitä tulee lopullisessa kannanmuodostuksessa muuttaa. Avomerikalastuksena tapahtuvan siimakalastuksen säätelyn tiukentamista tarvitaan ehdottomasti Itämeren pääaltaalla, mutta kaikessa lohenkalastuksessa tarvitaan säätelytoimien uudelleenarviointia, koska merikalastuksessa pyydetään sekakantakalastuksena varsin laajalti sekä heikkoja että vahvoja luonnonlohikantoja. Sekakantakalastus tuottaa erityisiä ongelmia lohenkalastuksen säätelylle koko Itämeren osalta ja uhkaa luonnonlohikantojen elvyttämistä.

Valiokunta pitää saamansa selvityksen perusteella valtioneuvoston alustavaa kantaa Itämeren luonnonlohikantojen kannalta arvioituna lähtökohtaisesti oikeansuuntaisena, mutta monilta osin myös suppeana ja perusteluiltaan riittämättömänä. Valiokunta pitää täysin välttämättömänä, että valtioneuvoston kantaa muutetaan siihen suuntaan, että lohenkalastuksen sekakantakalastus huomioidaan koko Itämeren alueella eikä pelkästään Itämeren pääaltaalla. Pitemmällä aikavälillä sekakantakalastuksesta tulee yleisesti luopua ammattikalastuksen taloudelliset toimintaedellytykset turvaten. Lyhyellä tähtäimellä on kuitenkin keskeistä pyrkiä nopeasti Itämeren pääaltaan siimakalastuksen lopettamiseen. Komission ehdotuksen jatkokäsittelyssä tulee kiinnittää erityistä huomiota sekakantakalastuksen suunnitelmalliseen vähentämiseen kaikessa kalastuksessa. Valiokunta katsoo lisäksi, että kestävä enimmäistuoton (MSY) suora- viivainen soveltaminen ei turvaa riittävästi luonnonkantojen kehitystä.

Valiokunta huomauttaa, että lohen luontaisen poikastuotannon kasvattaminen huomattavasti nykyistä suuremmaksi ja jokiin nousevien lohien määrän lisääminen tehostavat lohikantojen vahvistamista, ja se on myös säädellyn ammattimaisen rannikkokalastuksen säilymisen edun mukaista pitkällä aikavälillä. Valiokunta korostaa lisäksi sitä, että jatkossa tarvitaan kansallinen kokonaisvaltainen laaja-alaisesti yhteistyössä valmisteltu lohistrategia, jonka avulla kansallista lohipolitiikkaa muutetaan ottaen huomioon

EU:n asetusehdotuksen tavoitteet ja pääperiaatteet.

Lausunto

Lausuntonaan maa- ja metsätalousvaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan ehdotuksen tavoitteiden oi-

keansuuntaisuuden osalta, mutta pitää valtioneuvoston alustavaa kantaa monilta osin riittämättömänä ja suppeana luonnonvaraisten lohikantojen säätelyn ja tilan parantamisen kannalta sekä pitää välttämättömänä sekakantakalastuksen nopeaa vähentämistä kaikessa kalastuksessa.

Helsingissä 16 päivänä toukokuuta 2012

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Jari Leppä /kesk	Jari Myllykoski /vas
vpj.	Lauri Heikkilä /ps	Mats Nylund /r
jäs.	Heikki Autto /kok	Kari Rajamäki /sd
	Markku Eestilä /kok	Janne Sankelo /kok
	Lasse Hautala /kesk	Arto Satonen /kok
	Anne Kalmari /kesk	Reijo Tossavainen /ps
	Timo V. Korhonen /kesk	Tytti Tuppurainen /sd
	Pirkko Mattila /ps	vjäs. Simo Rundgren /kesk.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Jaakko Autio.

ERIÄVÄ MIELIPIDE

Perustelut

Kannatan valtioneuvoston kantaa.

Omastani kannastani poiketen valiokunnan enemmistö ilmoittaa lausuntonaan, että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan ehdotuksen tavoitteiden oikeansuuntaisuuden osalta, mutta pitää valtioneuvoston alustavaa kantaa monilta osin riittämättömänä ja suppeana luonnonvaraisen lohikantojen säätelyn ja tilan parantamisen kannalta sekä pitää välttämättömänä sekakantakalastuksen nopeaa vähentämistä kaikessa kalastuksessa.

Valiokunnan enemmistö katsoo perusteluissaan, valtioneuvoston alustavasta kannasta poiketen, että Suomen rannikkokalastuksessa kalastetaan osin myös heikkojen lohikantojen (esim. Simojoki) kalaa. Enemmistö korostaa siksi, että valtioneuvoston alustava kanta kalastuksensääntelyn tehostamisesta pelkäänsä Itämeren pääaltaalla on oikeansuuntainen, mutta riittämätön ja sitä tulee lopullisessa kannanmuodostuksessa muuttaa. Enemmistön mukaan kaikessa lohenkalastuksessa tarvitaan säätelytoimien uudelleenarviointia, koska merikalastuksessa pyydetään sekakantakalastuksena varsin laajalti sekä heikkoja että vahvoja luonnonlohikantoja. Lisäksi enemmistö toteaa, että komission ehdotuksen jatkokäsittelyssä tulee kiinnittää erityistä huomiota sekakantakalastuksen suunnitelmalliseen vähentämiseen kaikessa kalastuksessa.

Enemmistön lausunnossa ei ole otettu huomioon, että Suomi on 1980-luvulta alkaen rajoittanut omaa rannikkokalastustaan jatkuvasti ja huomattavasti tiukemmin kuin Ruotsi. Tämä on tehty rajoittamalla lohenkalastuksen aloitusta Pohjanlahden eri vyöhykkeillä ja rajoittamalla pyyntiponnistusta (isorysien määrää ammattikalastajaa kohden) lohenkalastuksessa. Rajoitukset ovat osaltaan johtaneet Tornionjoen lohikannan merkittävään vahvistumiseen jopa siten, että smoltimäärät ovat olleet jatkuvassa kasvussa ja ennätyksellisiä kesällä 2011. Näin ollen tulisi tunnustaa, että Suomen tähänastiset toimet ovat

olleet vastuullisia ja tehokkaita ja että ne ovat merkittävästi heikentäneet rannikkokalastuksen edellytyksiä. Jatkossa suomalaisten rannikkokalastajien edellytyksiä on syytä parantaa ja kohdistaa rajoitustoimet Itämeren pääaltaan lohenkalastukseen hallitusohjelman mukaisesti.

Nykyisen hallituksen hallitusohjelmassa todetaan, että "ammattikalastuksen taloudelliset toimintaedellytykset turvataan". Lisäksi hallitusohjelmassa todetaan, että "Suomi tukee EU:n kalastuspolitiikkaa, jolla turvataan uhanalaiset kalalajit ja kestävät kalakannat ammattikalastuksen toimintaedellytykset huomioiden". On kuitenkin kyseenalaista, onko valiokunnan enemmistön nyt lausuma kanta yhteensopiva tämän yllä mainitun hallitusohjelman tavoitteen kanssa. Enemmistön kanta näyttää myös olevan ristiriidassa suuren valiokunnan asiaan liittyvän kannan (SuVX 73/2012 vp) ja maa- ja metsätalousvaliokunnan kannan kanssa (MmVL 12/2012 vp), joiden mukaan tavoitteena tulee olla ammattikalastuksen taloudellisten edellytysten turvaaminen. Eduskunnan jo tekemää linjausta olisi siten tullut noudattaa myös tässä asiassa.

Valiokunnan enemmistö toteaa perusteluissaan, että pitemmällä aikavälillä sekakantakalastuksesta tulee yleisesti luopua ammattikalastuksen taloudelliset toimintaedellytykset turvaten. Lausunnossa ei kuitenkaan mitenkään yksilöidä, millä tavalla taloudelliset toimintaedellytykset turvattaisiin. Samalla on selvää, että sekakantakalastuksesta luopuminen kaikkialla Itämerellä johtaisi ammattikalastajien tosiasiallisten toimintaedellytysten huomattavaan heikentymiseen. On myös syytä huomioda, että rannikkokalastus koostuu lohen lisäksi mm. siian, ahvenen ja kuhan kalastuksesta. Myös näiden kalalajien tarjonta vähenisi, jos rannikolla toimivien lohen kalastajien edellytykset heikkenisivät tai osa heistä lopettaisi toimintaansa. Tämä lisäisi entisestään Suomen riippuvuutta ulkomailta tuodusta kalasta. Tämän kannan voita-

neen katsoa olevan ristiriidassa hallitusohjelman tavoitteiden kanssa.

Mielipide

Edellä olevan perusteella katson,

että maa- ja metsätalousvaliokunnan olisi tullut ilmoittaa lausuntonaan, että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan.

Helsingissä 16 päivänä toukokuuta 2012

Mats Nylund /r